

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการทดลอง

การศึกษาวิจัย เรื่องผลกระทบของการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการ ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อสรุปและข้อเสนอแนะผลการศึกษาวิจัย โดยได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลายฉบับ พร้อมทั้งการลงพื้นที่วิจัย ซึ่งได้จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัย ได้ศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้น เมื่อมีการนำเอาการบริหารจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการเข้ามาปรับใช้ เพื่อจะนำไปสู่การเสนอแนวคิดหรือข้อคิดเห็น รวมถึงข้อเสนอแนะ แนวทางที่จะสามารถเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารงานด้านการจัดการมูลฝอย และสิ่งแวดล้อม ที่มีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้จริงภายในชุมชน และแนวทางในการปฏิบัติดังกล่าวสามารถนำมาต่อยอดแนวคิด และทำการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม มีแบบแผนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อไปในอนาคต

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ได้ศึกษากลุ่มเป้าหมาย ที่มีภูมิลำเนาอยู่อาศัยภายในเขตเทศบาลนครลำปาง โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่แบบร้อยละ มีการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลพื้นฐาน ที่มีผลต่อบริษัทในการบริหารจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการ ในเขตเทศบาล นครลำปาง จังหวัดลำปาง

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลพื้นฐานโดยทั่วไปของคนในชุมชน

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 400 คน ซึ่งมีจำนวนเพศหญิง มากกว่าเพศชาย เนื่องจากเพศหญิงจะเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องของการจัดการมูลฝอยภายในครัวเรือนมากกว่าเพศชาย ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เพราะจะมีโรงงานผลิตเซรามิกอยู่เป็นจำนวนมาก รองลงมาคือเกษตรกรเนื่องจากพื้นที่ของ

จังหวัดลำปาง สามารถประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมได้ดี ส่วนอาชีพอื่น ๆ เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ จะเป็นผู้ที่อยู่ในเขตพื้นที่รอบนอก หรือต่างอำเภอ และต่างจังหวัด ที่เข้ามาประกอบอาชีพในเขตเทศบาลนครลำปาง ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จะมีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี แสดงให้เห็นถึงความสนใจในเรื่องของการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนของประชากรในพื้นที่ จะอยู่ในช่วงอายุระหว่างนี้ และประชากรในเขตพื้นที่ ได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องของการบริหารจัดการมูลฝอยภายในชุมชนจากทีวี เป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นถึงการรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ค่อนข้างจะรวดเร็วมากขึ้น

2. รูปแบบวิธีการจัดการมูลฝอย

ในการบริหารจัดการมูลฝอยของเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง จะเป็นในรูปแบบการทำสัญญาจ้างเหมาจากเอกชน เพื่อทำการเก็บขนและกำจัดมูลฝอย ซึ่งบริษัทที่ได้รับการทำสัญญาว่าจ้างคือ บริษัท จี.บี.ซี กรุ๊ป จำกัด ซึ่งในการทำสัญญาว่าจ้างในแต่ละครั้งจะมีระยะเวลา 5 ปี ซึ่งได้มีการกำหนดอัตราค่าจ้างจัดเก็บมูลฝอยและจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขนมูลฝอย อยู่ที่ตันละ 655 บาท วันละประมาณ 100 ตัน ซึ่งถ้าในกรณีที่ปริมาณของมูลฝอยที่จัดเก็บในเดือนใด มีปริมาณไม่ถึง 3,000 ตัน ทางเทศบาลจะจ่ายเงินค่าจ้างในอัตราเท่ากับจำนวนที่เก็บขนได้จริง ทั้งนี้ จะต้องมีหลักฐานการชั่งน้ำหนักมูลฝอย ประกอบการขอเบิกจ่ายเงินด้วยทุกครั้ง

การบริหารจัดการในเรื่องมูลฝอยในแบบบูรณาการ คือการที่สามารถลดจำนวนของมูลฝอยที่จะเข้ามาสู่ระบบกำจัดในแต่ละวันได้ ซึ่งขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการก็จะใช้วิธีการแบบผสมผสานในการจัดการ เช่น การคัดแยกมูลฝอยในเบื้องต้น การกำจัดมูลฝอยแต่ละประเภทก็จะต้องมีวิธีการเฉพาะ เพื่อลดการเกิดมลพิษในการกำจัด อันที่จะเป็นอันตรายแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่กำจัดมูลฝอย อาทิ มูลฝอยอินทรีย์ก็จะมีนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ มูลฝอยที่มีพิษ หรือมูลฝอยที่อันตราย ก็จะมีการกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ บางวิธีก็สามารถที่จะกระทำได้ แต่ในบางวิธีก็ยังไม่สามารถที่จะกระทำได้ เพราะในการปฏิบัติจริงก็จะมีข้อจำกัดของแต่ละวิธี ซึ่งในอนาคตก็จะมีการหาวิธีการที่มีความลงตัว และมีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ระบบบริหารจัดการมีความเบ็ดเสร็จและครบวงจร

จากการที่ได้นำเอาวิธีการดังกล่าว เข้ามาใช้ในพื้นที่ของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ศึกษา ก็ทำให้ปริมาณมูลฝอย ที่จะเข้าสู่ระบบกำจัด ได้ลดปริมาณลง และลดการสร้างผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนมากขึ้น ในเรื่องของมลภาวะที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เพราะ

ในการกำจัดมูลฝอยแบบบูรณาการ จะลดปริมาณในการเผาทำลายมูลฝอย เพราะมีปริมาณของมูลฝอย ที่เข้าสู่ระบบกำจัดได้ลดน้อยลง จึงทำให้คนในชุมชน สามารถที่จะยอมรับ และลดการต่อต้าน ในเรื่องแนวทางในการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการนี้ เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต

ทางเทศบาลนครลำปาง ได้มีการนำเอาแนวทางในการบริหารจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการ เข้ามาปรับใช้ในการบริหารจัดการมูลฝอย เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และลดผลกระทบในทางลบ ที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลนครลำปาง โดยจะพบว่า มีประชากรในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นว่าการใช้วิธีการบริหารจัดการมูลฝอยในชุมชน เป็นแบบบูรณาการ ได้ช่วยลดปัญหาด้านมูลฝอย และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 64.0 รองลงมาอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 32.4 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 3.3 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 0.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อมีการนำเอากระบวนการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการมาใช้ ได้ช่วยลดปัญหามูลฝอย ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ เพราะประชาชนที่คิดว่าสามารถแก้ไขปัญหามาก มีอยู่ถึงร้อยละ 64.0 และอยู่ในระดับมากที่สุด ถึงร้อยละ 32.4 ก็ทำให้ทราบได้ว่า ประชากรในพื้นที่ของเทศบาลนครลำปาง ได้มีการยอมรับและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐ ในกระบวนการบริหารจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการเป็นอย่างดี และจากการศึกษาวิจัยพบว่า ประชากรในพื้นที่ ที่คิดว่าการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการ ช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน ทั้งทางด้านวิถีชีวิต การดำรงชีพ สุขภาพอนามัย ของคนในชุมชน มากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 76.2 รองลงมาอยู่ในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 12.8 อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 9.5 และอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 1.5 แสดงว่าประชากรในพื้นที่คิดว่า เมื่อมีการนำเอาการบริหารจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการ เข้ามาปรับใช้ในชุมชน ได้ช่วยลดผลกระทบทางด้านลบ ต่อคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาในเรื่องผลการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการ พบว่าการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการมีความแตกต่างจากการจัดการมูลฝอยแบบเดิมมาก เพราะการจัดการมูลฝอยแบบเดิมจะ ไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน แต่ในการจัดการแบบบูรณาการ ได้มีการศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา จึงได้มีการนำเอาวิธีการในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาใช้ มีการคัดแยกมูลฝอยตั้งแต่แหล่งผลิต หรือจากต้นทาง การคัดแยกประเภทของมูลฝอยก่อนทิ้ง การนำเอา มูลฝอยไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น การนำกลับมาใช้ใหม่ ฯลฯ จึงทำให้ปริมาณของมูลฝอยที่ต้องเข้าสู่ระบบกำจัดในแต่ละวัน ได้ลดปริมาณลง ในอัตราที่น่าพึงพอใจ ตลอดจนถึงวิธีการในการกำจัดมูลฝอย โดยวิธีแบบบูรณาการจะ ไม่มีการเผาทำลายมูลฝอย ซึ่งจะเป็นการสร้างมลพิษทางอากาศ และในการจัดการมูลฝอยก็จะมีวิธีการที่จะช่วยลดการสร้างมลพิษให้แก่สิ่งแวดล้อม การจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการจึงเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อมชุมชน มากกว่าการจัดการ มูลฝอย

แบบเก่า จึงทำให้ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมากขึ้น และในอนาคตก็จะมีการศึกษา ค้นคว้า ถึงวิธีการที่สามารถจัดการมูลฝอย เพื่อให้เกิดการบูรณาการมากยิ่งขึ้น และสามารถช่วยลด ผลกระทบทางด้านลบ ที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชนให้ได้มากกว่าเดิม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอยภายในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการมูลฝอย ของชุมชนในเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัด ลำปาง จะประกอบไปด้วยปัจจัยหลายประการคือ การรับทราบข้อมูลข่าวสารในเรื่องของการ บริหารจัดการมูลฝอยจากทางภาครัฐ การแบ่งหน้าที่ของคนภายในชุมชน ในการที่จะบริหารจัดการ มูลฝอย เพื่อช่วยลดปริมาณของมูลฝอยที่จะเข้าสู่ระบบกำจัดในแต่ละวัน มีการรวมกลุ่มกันของคน ในชุมชนเพื่อคัดแยกมูลฝอย เพื่อคัดแยกมูลฝอยที่มีค่า ออกจากมูลฝอยทั่วไป เป็นการเพิ่มมูลค่าของ มูลฝอย และทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอย แทนที่จะนำเอาไปทิ้งทั้งหมด โดย เปล่าประโยชน์ ซึ่งผู้นำในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในด้านนี้อย่างชัดเจน ได้มีการฝึกอบรม ให้ ความรู้แก่คนในชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการมูลฝอยในชุมชนแบบบูรณาการ

ประชาชนในเขตเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง โดยส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติตามหลักการ ในการจัดการมูลฝอยในชุมชน เท่าที่จะให้ความร่วมมือได้ อาทิเช่น การ นำเอามูลฝอยที่มีค่า ที่จะนำไปจำหน่ายได้เก็บรวบรวมตามจุดที่กำหนดภายในชุมชน การคัดแยกมูล ฝอยที่อันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไป การนำเอามูลฝอยอินทรีย์ไปทำเป็นปุ๋ยหมัก แต่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดซึ่งองค์ความรู้ และความเข้าใจในวิธีการ และประโยชน์ของ การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยภายในชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การที่หน่วยงานภาครัฐ ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่คนในชุมชน จึงเป็นการส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ในการจัดการมูลฝอยในชุมชน เพราะถ้าคนในชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ ก็จะทำให้ขาดความร่วมมือในการบริหารจัดการ จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการมูลฝอยอย่าง แน่นนอน ซึ่งการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมใน การพัฒนาทุก ๆ กรณี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วนั้น การที่คนใน ชุมชนจะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนนัก การ กำหนดควิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการบริหารจัดการมูลฝอยภายในชุมชนเป็น สิ่งที่จำเป็น โดยทำให้ทุกคนเข้าใจถึงเป้าหมายของการมีส่วนร่วม มีการปลูกฝังให้มีความรู้สึก รับผิดชอบตามศักยภาพ ของแต่ละบุคคลด้วยความเท่าเทียมกัน ซึ่งมีใช่เป็นความเสียหายของฝ่ายใด

ฝ่ายหนึ่ง เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมของคนภายในชุมชน จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการบริหารจัดการมูลฝอยภายในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

ปัญหาที่พบในการศึกษาวิจัย

1. ปัญหาในเรื่องของการรับทราบข้อมูลข่าวสาร จากหน่วยงานของภาครัฐ ในเรื่องของการบริหารจัดการมูลฝอย ในเขตพื้นที่เพราะจากการลงพื้นที่ศึกษาวิจัย จะพบว่าประชากรในพื้นที่ จะได้รับข่าวสารในเรื่องนี้ จากหน่วยงานของทางภาครัฐจริง ๆ จะอยู่ในระดับที่น้อยมาก เพราะส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ทีวี หนังสือพิมพ์ วิทยุ มากกว่าที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากหน่วยงานทางราชการ จึงทำให้ประชากรในพื้นที่ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของการจัดการมูลฝอยภายในชุมชน
2. ปัญหาในเรื่องของความร่วมมือ ในการช่วยกันปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ที่ได้วางไว้ในชุมชน เพราะบางครั้งประชากรในพื้นที่ มองไม่เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น บางครั้งมองว่าการจัดการมูลฝอยเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการขาดความร่วมมือ หรือการไม่เข้าร่วมกิจกรรมณรงค์แก้ไขปัญหามูลฝอยภายในชุมชน จึงทำให้ชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างทันท่วงที
3. ปัญหาในเรื่องของการขาดความปฏิสัมพันธ์ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชากรในเขตพื้นที่ จึงทำให้การประสานงานในเรื่องต่าง ๆ ค่อนข้างที่จะล่าช้า หรือมีอุปสรรคพอสมควร จึงทำให้ปัญหาในเรื่องของการจัดการมูลฝอยภายในชุมชน บางครั้งประชากรในชุมชนต้องแก้ไขปัญหาลำนี้เอง โดยขาดคำแนะนำ หรือข้อชี้แนะ จึงทำให้เกิดมลพิษจากการจัดการมูลฝอยภายในชุมชน
4. ปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณ หรือเงินทุนในการบริหารจัดการมูลฝอยภายในชุมชน เพราะงบประมาณที่ได้รับจากการเก็บค่าธรรมเนียมจัดการมูลฝอย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ต้องได้รับเงินอุดหนุนจากทางภาครัฐมาเป็นงบประมาณในการบริหารจัดการ จึงทำให้โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมูลฝอยภายในชุมชน ดำเนินการได้ไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่รายได้ที่ได้รับ จะไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป

ข้อเสนอแนะ

การจัดการมูลฝอย แบบบูรณาการ ที่ได้นำมาปรับใช้กับเทศบาลนครลำปาง สามารถที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ในบางส่วน แม้จะยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด แต่ก็ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนมากขึ้น และมีการต่อต้านน้อยลงจากชุมชน ซึ่งการจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการนี้ ก็ยังคงต้องมีการศึกษา และมีการพัฒนารูปแบบ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และสามารถที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ ครบวงจร และมีความยั่งยืน มากขึ้นไปกว่าเดิมอีก ต่อไปในอนาคต เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาในด้านการบริหารจัดการมูลฝอย ภายในชุมชน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทาง ที่จะช่วยแก้ไขปัญหามูลฝอยภายในชุมชน โดยทั่วไป ดังนี้

1. เร่งรัด ให้ท้องถิ่น เทศบาล สุขาภิบาลทุกแห่ง ทำแผนการจัดการมูลฝอย ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ในการดำเนินการจัดการมูลฝอย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด การขนส่ง การคัดแยก และการกำจัดมูลฝอยในขั้นสุดท้าย ตลอดจนการเร่งรัดจัดหาที่ดิน สำหรับใช้ในการกำจัดมูลฝอยให้ได้อย่างเพียงพอในระยะยาว และดำเนินการให้มีการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ
2. ในการกำจัดมูลฝอย ควรมีการก่อสร้างโรงงานกำจัดมูลฝอย หรือบ่อกำจัดมูลฝอย ให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ ไม่สร้างมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม
3. ควรมีนโยบาย และมาตรการ ตลอดจนแนวทางในการจัดการมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล ในระดับประเทศ เพื่อที่จะได้วางเป็นกรอบแนวทาง ให้หน่วยงานในท้องถิ่นนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการมูลฝอย
4. ควรส่งเสริม และสนับสนุนในโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยรณรงค์ให้มีการลดปริมาณมูลฝอย ที่จะต้องนำมากำจัด เช่น การรณรงค์ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน (Increased product lifetime) เพื่อเป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทน ถาวร มีอายุการใช้งานนาน ซึ่งถ้าหากชำรุด ก็สามารถที่จะซ่อมแซมนำกลับไปใช้ใหม่ได้ เพื่อให้มีการใช้งานได้นานที่สุดก่อนที่จะทิ้งไป รวมไปถึงการลดการบริโภค (Decreased consumption) การลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่กำจัดยาก หรือผลิตภัณฑ์ที่มีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม
5. ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการนำเอามูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น อาจจะนำเอาผลิตเป็นพลังงาน หรือการนำเอามูลฝอยที่มีทรัพยากรหลายอย่างมาผ่านกระบวนการทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำมาผลิตเป็นปุ๋ย เป็นพลังงานทดแทน
6. สนับสนุนให้มีการปลูกฝังทัศนคติ และสร้างค่านิยมของประชาชน ในการให้ความร่วมมือ รักษาความสะอาด การรณรงค์คัดแยกมูลฝอยแต่ละประเภท โดยอาจจะให้หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับมูลฝอยและสิ่งปนเปื้อน ในระดับประชาชนทั่วไป และในหลักสูตร การเรียนการสอน และให้มีการประชาสัมพันธ์ หรือรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

7. มีการเร่งดำเนินการปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการมูลฝอยให้มากขึ้น รวมถึงการเข้มงวดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างจริงจัง และมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ แนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

1. มูลฝอยติดเชื้อที่รอการบำบัด เช่น ในโรงพยาบาล มูลฝอยที่ติดเชื้อ ควรจะมีการ ฆ่าเชื้อโรคก่อน ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ก่อนที่จะบรรจุลงในถุง ซึ่งในแต่ละพื้นที่ควรจะมีการผลิตถุง บรรจุให้มีสีที่แตกต่างออกไปจากถุงบรรจุมูลฝอยโดยทั่วไป โดยอาจจะใช้ถุงสีแดง และทำ เครื่องหมายไว้เป็นสัญลักษณ์ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการขนส่ง และกำจัด
2. ในการเก็บขน และในการขนส่ง เพื่อนำไปกำจัด ควรจะใช้ยานพาหนะที่เป็น ระบบปิดทั้งหมด เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน จะต้องมีอุปกรณ์ ในการป้องกันเฉพาะบุคคล
3. ควรมีการจัดสร้าง โรงงานกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ที่มีประสิทธิภาพและได้ มาตรฐาน เพื่อที่จะสามารถกำจัดมูลฝอยที่ติดเชื้อได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ แนวทางในการกำจัดมูลฝอยมีพิษ หรือของเสียอันตราย

1. ควรมีการกำหนดค่าจำกัดความ เหน็ดพิจารณา และการกำหนดลักษณะของเสีย ที่เป็นอันตราย กำหนดระเบียบการปฏิบัติ การเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัด รวมถึงมาตรการ ในการควบคุม เพื่อป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสุขภาพของมนุษย์
2. สนับสนุนให้เอกชน มีส่วนร่วมในการกำจัดของเสียอันตราย เช่น หน่วยงาน หรือบริษัทที่ผลิตของเสีย ควรลงทุนในการกำจัดของเสียอันตรายเอง โดยทางภาครัฐเองจะต้องมี สิ่งจูงใจในด้านเหล่านี้ อาทิ การลดภาษีในการนำเข้าเครื่องจักรที่ผลิตสินค้า การลดหย่อนภาษีให้แก่ บริษัทผู้ผลิต หรือการให้งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการกำจัดของเสียอันตรายบางส่วน
3. สนับสนุนให้มีการปลูกฝังทัศนคติ การสร้างค่านิยมของประชาชน อบรม ให้ ความรู้ความเข้าใจในการร่วมมือกันเพื่อป้องกัน เพื่อป้องกันอันตรายจากการใช้วัตถุมีพิษ

4. มีการส่งเสริม และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ทั้งเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ และประชาชน ได้มีความตระหนักถึงพิษภัยจากของเสียที่เป็นอันตราย รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้วัตถุอันตราย

5. ภาครัฐ ควรสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีการผลิตที่สามารถลดปริมาณของเสียมาใช้ เช่น การเปลี่ยนไปใช้วัตถุดิบชนิดใหม่ที่มีพิษน้อยลง หรือการเปลี่ยนการผลิต รวมถึงการนำของเสียบางประเภทกลับมาใช้ใหม่

6. เร่งรัด ให้มีการจัดทำระบบการจัดการของเสีย ที่เป็นอันตรายจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ที่มีความเบ็ดเสร็จ ครบวงจร ตั้งแต่การจัดเก็บ การขนส่ง การบำบัดและกำจัดของเสียที่เป็นอันตราย ทั้งต่อมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมอย่างถูกวิธี และมีประสิทธิภาพ

7. ภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนงบประมาณ และให้การสนับสนุนอัตรากำลัง แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านนี้ ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็น และสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่สาเหตุได้อย่างถูกต้อง

8. ควรจัดหาถังจัดเก็บมูลฝอย ไว้ประจำตามที่ตั้งต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เพื่อที่ว่าประชาชน โดยทั่วไปจะสามารถนำเอามูลฝอยไปทิ้ง โดยควรมีการแยกประเภทของมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง โดยที่ภาครัฐควรระงับไว้ในถังเก็บมูลฝอยว่า ตั้งแต่ประเภทใช้ทิ้งมูลฝอยประเภทใด ซึ่งอาจจะมีการทำเป็นสัญลักษณ์ หรือทำสีให้แตกต่างกันไว้ เพื่อป้องกันการสับสน อาทิ ถ้าเป็นถังเก็บมูลฝอยที่มีพิษหรือมูลฝอยอันตราย ก็อาจจะทำเป็นสัญลักษณ์รูปหัวกะโหลกไขว้ หรือถ้าเป็นสีควรจะใช้สีแดง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

1. การศึกษาวิจัย ในรูปแบบของการบริหารจัดการมูลฝอยแบบบูรณาการในแต่ละรูปแบบ เพื่อสรรหาวิธีการที่เหมาะสมและสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยของชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน จัดวางแผนกระบวนการแก้ไขปัญหาในเรื่องมูลฝอย ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือปัญหาที่จะเกิดตามมา เมื่อมีการขยายตัวของชุมชน

2. การศึกษาถึง กระบวนการที่มีส่วนในการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความเหมาะสมกับบริบท และวิถีชีวิตของประชากรในชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาพัฒนากระบวนการในการบริหารจัดการด้านมูลฝอยชุมชน รวมถึงกระบวนการความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในส่วนของการบริหารจัดการมูลฝอย